

РОЗПОВІДЬ ПРО МАМУ

Про майстрів декоративно-прикладного мистецтва моего рідного села Крупове написано багато. Написано гарно. І місцевими майстрами пера, і обласними, і київськими. Не раз їх як учасниць різних виставок, показували і по телебаченню. Не обділені вони увагою, ні. Навіть Інститут енциклопедичних досліджень НАН України найближчим часом в одному з томів, присвяченому рукоємним мистецтвам держави, опублікує статтю про творчість усіх шістьох мисткинь.

А про що ж хочу написати? Написати хочу про оту першу краплю, яка стала початком джерела відродження ткацтва в нашому селі і перетворення його в мистецтво.

І почну я свою думку - оповідку здалеку, бо почну з початку. Пам'ятаю, як до нас у село приїхали представники музею побуту і етнографії Пирогово, що в Києві. Було це понад 30 років тому. Багато полотна і полотняних виробів скупили вони тоді в селі, особливо у моєї покійної бабусі Олі. Це були і намітки, і скатертини, і сорочки, спідниці, фартурки. На їх прохання, ми з бабусяю продемонстрували гостям, як поліщукі доглядали за своїм скарбом: качали ми намітки та скатертини на ослоні за допомогою праця і качалки, а серпанкові вироби - за допо-

мою «Берегиня» з нашого села. Це перший склад ансамблю, їх костюми - також старовинний серпанок, що дбайливо був збережений до тих пір у кухрах.

Тепер же жителі району, області чи то столиці бачать наш відомий ансамбль зовсім у іншому серпанку — осучасненому, яскраво-білому, святковому. Мені приємно написати, що ці костюми виготовила моя мама Дем'янець Ніна Мусівна. Коли і як відбувся перехід від виробів 30-40-років минулого століття, коли це майже всі поліщукі носили полотняний одяг і в будень, і в свято, до одягів теперішніх костюмів, суконь, сорочок, рушників, серветок, що їх ми бачимо на виставках, в музеях, на концертах?

Далекої зими 1975-1976 років моя мама наткала рушників. Незвичайних, дивних рушників. Багато жінок села приходили подивитись на ті рушники. Всіма барвами веселі грали на них візерунки. Уміла мати поєднати кольори, зробити до них відтінки. Окремі з тих рушників я й досі зберігаю у себе вдома.

Того ж року пізнього осіннього вечора завітав до мами у господу гість з Рівного. Не сам, звичайно, завітав, а привела його завідувача сільським будинком культури Рабчевська Ніна Михайлівна. Звали гостя Шевчук Степан Іванович. Він був представником Обласного будинку творчості. І приїхав він в село у справах нашого ансамблю «Берегиня», який в той час саме набирав свою переможну ходу. Мета ж цього візиту - побачити, які ж то рушники тут тчуть. Степан Іванович - людина освічена, толерантна, вихована, рушниками довго милувався, роздивлявся, як вони зроблені, маму похвалив і лише тоді сказав основне: «Зазвичай, в українських рушниках домінує червоно-чорна гама. Чи не могли б ви, Ніно Мусівно, виготовити декілька таких руш-

ників у червоно-чорних кольорах і відвезла їх до Рівного за вказаною адресою. Як виявилось, там знаходилась Рівненська художньо-виробнича майстерня Художнього фонду Української РСР. Рушники терміново були відправлені в Київ на Художню раду, де були відразу ж затверджені як зразки, і дуже скоро мама отримала замовлення на виготовлення таких рушників і запрошення працювати в Рівненській художній майстерні надомницею. Варто сказати, що і перше, і друге по-радувало маму. І запрошення, безумовно, було прийняте. Художня рада, в основному, замовляла кожного зразка по 10-20 рушників. Це був великий обсяг роботи, але це були і хороші заробітки (до того моменту мати працювала у колгоспі). Але найголовніше - це була гордість за таку високу оцінку своєї праці.

А далі все відбувалось якось так швидко і впевнено, що здавалось, що так було завжди. Мама щомісяця відвозила в Рівне виконане замовлення і нові зразки рушників, а там уже отримувала затверджені зразки і нові замовлення, їх було тих замовлень багато, дуже багато. Працювати допомагала вся родина: і чоловік, і діти (дві дочки та троє синів). Одні снувати допомагали, інші - навивати, в нит накидати, цівки виготовити, насувати...

Ну це зрозуміло, подумає читач. А звідки брались щомісяця нові і нові орнаменти для зразків? Пригадую, спочатку мама просто ререносила на рушники орнаменти із давніх наміток, що були вдома, а потім ті, що запам'ятались з дитинства, що бачились колись на своєму чи чиемуся одязі (у мамі дуже хороша зорова пам'ять). Але лише ті, які їй сподобались. А той старовинний орнамент називався «затиканне». Що воно таке? Це вузька смужка (2-5 см), червоного, а

якщо воно темно - черво-

ня, ткаля, побачивши на чиемуся одязі нове «затиканне», довго носила його в пам'яті, доки не ставила восени або на початку зими перші кросна.

Але в основному орнамент мама придумувала сама. Інколи komponувала окремі частини вже використаних орнаментів і отримувала нові, ще цікавіші. Але в своїй творчості мама ніколи не виходила за рамки промислу предків, бо чітко собі уявляла, що не на порожньому місці він, той промисел затикання, народився, а на тому міцному духовному підмурку, який витворив народ своїм генієм і працею упродовж століть.

Проте, як відомо, ніщо не стоїть на місці. Так і творчість майстрині. З рушниками одночасно мати почала ткати серветки, чоловічі та жіночі сорочки, костюми, сукні. Пам'ятаю, як я, будучи студенткою, одягла одну із тих суконь на заняття в інститут. Що то було! Тепер би сказали, повний фурор. Та і тодішній керівник Рівненської художньо-виробничої майстерні Казначев, побачивши мене якось у тій сукні, сказав: «Мабуть, сьогодні все Рівне дивилось тільки на Вас».

За роботою прийшло визнання, нагороди, замітки в пресі, обласній, республіканській. Листи до мами приходили десятками. Були такі, на які не відповісти було неможливо. Я тоді в родині була «прес-аташе». І листи відписували, і бандеролі з виробами відсилали, і окремих дописувачів у гості запрошували.

Пропрацювала мама надомницею близько 15 років. Ось основні досягнення ткалі, майстрині художнього ткацтва, моєї мами, Дем'янець Ніни Мусівни.

У 1983 році за заслуги в розвитку польського ткацтва ате-

статій Художнього фонду Української РСР із с. Крупове, починаючи з 1977 року. За нею цією стежкою пішли такі майстрині села як Уляна Петрівна Кот, Ольга Миколаївна Придюк, Ніна Михайлівна Рабчевська. Ніна Мусівна навчила ткацького ремесла і Заслуженого майстра народної творчості Казначеву Раїсу, даючи їй уроки ткацтва вдома, на власному ткацькому верстаті-кроснах.

У творчому доробку Ніни Мусівни - декоративні рушники, серветки, скатертини, наволочки, чоловічі та жіночі сорочки, сукні, сценічні костюми. Сценічні костюми для фольклорно-етнографічного ансамблю «Берегиня» майстриня виготовляла двічі: у 1983 році і в 1991 році. Це тонке біле серпанкове полотно з вкрапленням лляних ниток, використаним червоною гамою, стилізованих квіткових орнаментів, польських народних традицій. В останні роки творчості Ніна Мусівна часто заміняла червону гаму кольорів на синьо-голубу. Ці вироби мають особливий святковий вигляд, чистий, прозорий.

За всі роки творчості майстриня виготовила стільки рушників, що ними, як писалось в одній замітці, можна було б простелити дорозу від Крупового до Києва. Добрі відгуки про них надходять звідусіль. Розійшлися вони по світу, окремі прикрашають експозиції музеїв в Москві, Києві, інших містах.

Ніна Мусівна - учасниця багатьох всесоюзних, республіканських, зональних, обласних виставок:

1. 1982 рік, всесоюзної виставки ВДНГ СРСР «60 років СРСР».
2. 1982 рік, республіканської виставки «60 років СРСР».
3. 1983 рік, республіканської виставки на ВДНГ УРСР в павільйоні «Народні художні промисли».
4. 1983 рік, всесоюзної виставки «Народні музичні інструменти, традиційний і сценічний костюм для художньої самодіяльності» на ВДНГ СРСР в павільйоні «Соціалістична культура» (2 костюми).
5. 1984 рік, зональної виставки, «Народне мистецтво і сучасний побут», м. Львів.
6. 1985 рік, республіканської виставки присвяченої 40-річчю Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні.
7. 1986 рік, республіканської виставки «В сім'ї вольній, новій» присвяченої Т.Г. Шевченку.
8. 1987 р. всесоюзної виставки, присвяченої 70-річчю Великої Жовтневої Соціалістичної революції.
9. 1987 р. республіканської виставки, присвяченої 70-річчю Великої Жовтневої Соціалістичної революції.

художньо-виробничий майстерні Художнього фонду Української РСР із с. Крупове, починаючи з 1977 року. За нею цією стежкою пішли такі майстрині села як Уляна Петрівна Кот, Ольга Миколаївна Придюк, Ніна Михайлівна Рабчевська. Ніна Мусівна навчила ткацького ремесла і Заслуженого майстра народної творчості Казначеву Раїсу, даючи їй уроки ткацтва вдома, на власному ткацькому верстаті-кроснах.

У творчому доробку Ніни Мусівни - декоративні рушники, серветки, скатертини, наволочки, чоловічі та жіночі сорочки, сукні, сценічні костюми. Сценічні костюми для фольклорно-етнографічного ансамблю «Берегиня» майстриня виготовляла двічі: у 1983 році і в 1991 році. Це тонке біле серпанкове полотно з вкрапленням лляних ниток, використаним червоною гамою, стилізованих квіткових орнаментів, польських народних традицій. В останні роки творчості Ніна Мусівна часто заміняла червону гаму кольорів на синьо-голубу. Ці вироби мають особливий святковий вигляд, чистий, прозорий.

За всі роки творчості майстриня виготовила стільки рушників, що ними, як писалось в одній замітці, можна було б простелити дорозу від Крупового до Києва. Добрі відгуки про них надходять звідусіль. Розійшлися вони по світу, окремі прикрашають експозиції музеїв в Москві, Києві, інших містах.

Ніна Мусівна - учасниця багатьох всесоюзних, республіканських, зональних, обласних виставок:

1. 1982 рік, всесоюзної виставки ВДНГ СРСР «60 років СРСР».
2. 1982 рік, республіканської виставки «60 років СРСР».
3. 1983 рік, республіканської виставки на ВДНГ УРСР в павільйоні «Народні художні промисли».
4. 1983 рік, всесоюзної виставки «Народні музичні інструменти, традиційний і сценічний костюм для художньої самодіяльності» на ВДНГ СРСР в павільйоні «Соціалістична культура» (2 костюми).
5. 1984 рік, зональної виставки, «Народне мистецтво і сучасний побут», м. Львів.
6. 1985 рік, республіканської виставки присвяченої 40-річчю Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні.
7. 1986 рік, республіканської виставки «В сім'ї вольній, новій» присвяченої Т.Г. Шевченку.
8. 1987 р. всесоюзної виставки, присвяченої 70-річчю Великої Жовтневої Соціалістичної революції.
9. 1987 р. республіканської виставки, присвяченої 70-річчю Великої Жовтневої Соціалістичної революції.

Про майстрів декоративно-прикладного мистецтва мого рідного села Крупове написано багато. Написано гарно. І місцевими майстрами пера, і обласними, і київськими. Не раз їх як учасниць різних виставок, показували і по телебаченню. Не обділені вони увагою, ні. Навіть Інститут енциклопедичних досліджень НАН України найближчим часом в одному з томів, присвяченому рукометникам держави, опублікує статтю про творчість усіх шістьох мистинь.

А про що ж хочу написати? Написати хочу про оту першу краплю, яка стала початком джерела відродження ткацтва в нашому селі і перетворення його в мистецтво.

І почну я свою думку - оповідку здалеку, бо почну з початку. Пам'ятаю, як до нас у село приїхали представники музею побуту і етнографії Пирогово, що в Києві. Було це понад 30 років тому. Багато полотна і полотняних виробів купили вони тоді в селі, особливо у моєї покійної бабусі Олі. Це були і намітки, і скатертини і сорочки, спідниці, фартухи. На їх прохання, ми з бабусяю продемонстрували гостям, як поліщукі доглядали за своїм скарбом: качали ми намітки та скатертини на ослоні за допомогою праця і качалки, а серпанкові вироби - за допомогою скляної кулі (гали). У книзі «Чарівне веретено» описано цей процес і є фотографія давньої поліської хати. А біля неї стоять жінки у серпанку. То працівниці музею, зодягнені саме у крупівські вироби. Фотографія датована 1977 роком. А над нею на тій же сторінці - фотографія учасниці фольклорно-етнографічного ансамб-

режений до тих пір у курах.

Тепер же жителі району, області чи то столиці бачать наш відомий ансамбль зовсім у іншому серпанку — осучасненому, яскраво-білому, святковому. Мені приємно написати, що ці костюми виготовила моя мама Дем'янець Ніна Мусіївна. Коли і як відбувався перехід від виробів 30-40-років минулого століття, коли ще майже всі поліщуки носили полотняний одяг і в будень, і в свято, до цих теперішніх костюмів, суконь, сорочок, рушників, серветок, що їх ми бачимо на виставках, у музеях, на концертах?

Далекої зими 1975-1976 років моя мама наткала рушників. Незвичайних, дивних рушників. Багато жінок села приходили подивитись на ті рушники. Всіма барвами веселі грили на них візерунки. Уміла мати поєднати кольори, зробити до них відтінки. Окремі з тих рушників я й досі зберігаю у себе вдома.

Того ж року пізнього осіннього вечора завітав до мами у господу їсть з Рівного. Не сам, звичайно, завітав, а привела його завідувача сільським будинком культури Рабчевська Ніна Михайлівна. Звали гостя Шевчук Степан Іванович. Він був представником Обласного будинку творчості. І приїхав він в село у справах нашого ансамблю «Берегиня», який в той час саме набирав свою переможену ходу. Мета ж цього візиту - побачити, які ж то рушники тут тчуть. Степан Іванович - людина освічена, толерантна, вихована, рушниками довго милувався, роздивлявся, як вони зроблені, маму похвалив і лише тоді сказав основне: «Зазвичай, в українських рушниках домінує червоно-чорна гама. Чи не могли б ви, Ніно Мусіївно, виготовити декілька таких рушників і привезти їх як зразок в Рівне за ось такою адресою: «Зроблю», - відповіла мама. В тому слові було все. І відповідальність за сказане слово, і певна цікавість, і бажання перевірити себе, свої здібності.

Через тиждень - другий мати, як у Круповому кажуть, поставила кросна, зробила декілька

чач майстерня Художнього фонду Української РСР. Рушники терміново були відправлені в Київ на Художню раду, де були відразу ж затверджені як зразки, і дуже скоро мама отримала замовлення на виготовлення таких рушників і запрошення працювати в Рівненській художній майстерні надомницею. Варто сказати, що і перше, і друге посприятувало маму. І запрошення, безумовно, було прийняте. Художня рада, в основному, зармовляла кожного зразка по 10-20 рушників. Це був великий обсяг роботи, але це були і хороші заробітки (до того моменту мати працювала у колгоспі). Але найголовніше - це була гордість за таку високу оцінку своєї праці.

А далі все відбувалось якось так швидко і впевнено, що здавалось, що так було завжди. Мама щомісяця відвозила в Рівне виконане замовлення і нові зразки рушників, а там уже отримувала затверджені зразки і нові замовлення, їх було тих замовлень багато, дуже багато. Працювати допомагала вся родина: і чоловік, і діти (дві дочки та троє синів). Одні снувати допомагали, інші - нашивати, в нит накидати, цівки виготовити, насукати...

Ну це зрозуміло, подумав читач. А звідки брались щомісяця нові й нові орнаменти для зразків? Пригадую, спочатку мама просто переносила на рушники орнаменти із давніх наміток, що були вдома, а потім ті, що запам'ятались з дитинства, що бачились колись на своєму чи чийсь одязі (у мамі дуже хороша зорова пам'ять). Але лише ті, які їй сподобались. А той старовинний орнамент називався «затиканне». Що воно таке? Це вузька смужка (2-5 см), червоного, а частіше всього темно - червоного чи вишневого кольорів з найрізноманітнішими візерунками, яка з двох боків була обрамлена так званими пасочками з окремих червоних ниток або переплетення червоних та білих ниток. Хоч «затиканне» було вузьке, але орнамент добре проглядався. Хороша майстри-

Але в основному орнамент мама придумувала сама. Інколи komponувала окремі частини вже використаних орнаментів і отримувала нові, ще цікавіші. Але в своїй творчості мама ніколи не виходила за рамки промислу предків, бо цітко собі уявляла, що не на порожньому місці він, той промисел затикання, народився, а на тому міцному духовному підмурку, який виворив народ своїм геном і працею упродовж століть.

Проте, як відомо, ніщо не стоїть на місці. Так і творчість майстрині. З рушниками одночасно мати почала ткати серветки, чоловічі та жіночі сорочки, костюми, сукні. Пам'ятаю, як я, будучи студенткою, одягла одну із тих суконь на заняття в інститут. Що то було! Тепер би сказали, повний фураор. Та і тодішній керівник Рівненської художньо-виробничої майстерні Казначев, побачивши мене якось у тій сукні, сказав: «Мабуть, сьогодні все Рівне дивилось тільки на Вас».

За роботою прийшло визнання, нагороди, замітки в пресі, обласній, республіканській. Листи до мами приходили десятками. Були такі, на які не відповісти було неможливо. Я тоді в родині була «прес-аташе». І листи відписували, і бандеролі з виробами відсилали, і окремих дописувачів у гості запрошували.

Пропрацювала мама надомницею близько 15 років. Ось основні досягнення ткалі, майстрині художнього ткацтва, моєї мами, Дем'янець Ніни Мусіївни.

У 1983 році за заслуги в розвитку поліського ткацтва атеїстична комісія Спілки художників України присвоїла Ніні Мусіївній Дем'янець звання «Народний майстер декоративно-прикладного мистецтва». Член Спілки художників України з 1983 року по 1991 рік; член Спілки майстрів народного мистецтва України.

Нагороджена бронзовою медаллю і премією Головного комітету Виставки досягнень народного господарства СРСР за 1984 рік (Постанова від 20.12.1984 р., посвідчення №

ми та дипломами Міністерства культури і мистецтв України за вагомий особистий внесок у створенні духовних цінностей та високу професійну майстерність, за розробку і створення зразків та виробів декоративно-прикладного і народного мистецтва, що випускалися підприємствами Художнього фонду України.

Ткати Ніна Мусіївна навчилася ще в ранньому дитинстві. А в 16 років вже виготовила свій перший рушник, повністю оволодівши поліською технікою цього ремесла. Понад 40 років займалася улюбленою справою. Відполюючи в життя принцип «Корінням в народ, а віттям - у світову цивілізацію», Ніна Мусіївна не лише відтворювала мистецтво предків, але й працювала над створенням нових форм одягу, орнаментів, фактур тканини, її роботи неповторні, оригінальні, бо увібрали в себе не лише місцеві народні традиції, а й власні розробки. Саме Ніна Мусіївна перша в с. Крупове перейшла в ткацтві від створення звичайного ужиткового полотна до виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва. Вона - перший майстер-надомник по ткацтву у Рівненській

Ніна Мусіївна - учасниця багатьох всеукраїнських, республіканських, зональних, обласних виставок:

1. 1982 рік, всеукраїнської виставки ВДНГ СРСР «60 років СРСР».
2. 1982 рік, республіканської виставки «60 років СРСР».
3. 1983 рік, республіканської виставки на ВДНГ УРСР в павільйоні «Народні художні промисли».
4. 1983 рік, всеукраїнської виставки «Народні музичні інструменти, традиційний і сценічний костюм для художньої самодіяльності» на ВДНГ СРСР в павільйоні «Соціалістична культура» (2 костюми).
5. 1984 рік, зональної виставки, «Народне мистецтво і сучасний побут», м. Львів.
6. 1985 рік, республіканської виставки присвяченої 40-річчю Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні.
7. 1986 рік, республіканської виставки «В сім'ї вольній, новій» присвяченої Т.Г. Шевченку.
8. 1987 р. всеукраїнської виставки, присвяченої 70-річчю Великої Жовтневої Соціалістичної революції.
9. 1987 р. республіканської виставки, присвяченої 70-річчю Великої Жовтневої Соціалістичної революції.
10. 1988 р., республіканської виставки «Народне мистецтво УРСР».
11. 1989 р., республіканської виставки «У вінок Кобзар» (м. Канів Черкаської області, музей-заповідник Т.Г. Шевченка).
12. 1990 р., республіканської виставки, організованої фірмою «Українське мистецтво», створеною при Українському фонді культури (у виставочному залі Республіканського музею В.І. Леніна).

народної творчості Казначеву Раїсу, даючи їй уроки ткацтва вдома, на власному ткацькому верстаті-кроснах.

У творчому доробку Ніни Мусіївни - декоративні рушники, серветки, скатертини, наволочки, чоловічі та жіночі сорочки, сукні, сценічні костюми. Сценічні костюми для фольклорно-етнографічного ансамблю «Берегиня» майстриня виготовляла двічі: у 1983 році і в 1991 році. Це тонке біле серпанкове полотно з вкрапленням лляних ниток, використанням червоної гами, стилізованих квіткових орнаментів, поліських народних традицій. В останні роки творчості Ніна Мусіївна часто заміняла червону гаму кольорів на синьо-голубу. Ці вироби мають особливий святковий вигляд, чистий, прозорий.

За всі роки творчості майстриня виготовила стільки рушників, що ними, як писалося в одній замітці, можна було б простелити дорозу від Крупового до Києва. Добрі відгуки про них надходять звідусіль. Розійшлися вони по світу, окремі прикрашають експозиції музеїв в Москві, Києві, інших містах.

Ніна Мусіївна - учасниця багатьох всеукраїнських, республіканських, зональних, обласних виставок:

Підготувала Уляна БУКАЙЛО.